

Сінельник І.П.

аспірант, старший викладач,

Педагогічний інститут

Київського університету імені Бориса Грінченка

ОПТИМІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ВИХОВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В ПОЗААУДИТОРНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Процеси трансформації, інтеграції та глобалізації, що відбуваються в сучасному світі, неминуче призводять до зростання інтенсивності взаємодії різних культур, що, у свою чергу, спричинює певні соціальні протиріччя, вирішення яких можливе на засадах мирної міжетнічної, міжконфесійної та міжкультурної взаємодії. Зростаюча мобільність населення веде до виникнення полікультурних спільнот, гармонійний розвиток яких немислимий без дотримання принципів рівноправності і рівноцінності, толерантного ставлення до різних проявів людської та культурної самобутності.

Таким чином, виховання молоді на ідеях взаєморозуміння, взаємоповаги, толерантності є однією з актуальних проблем державної політики України, освітньої сфери загалом і педагогічної освіти зокрема. Сучасне суспільство потребує формування нової генерації конкурентоспроможних педагогічних кадрів, фахівців, здатних орієнтуватися в полікультурному світі, розуміти і визнавати цінності плюралізму, конструктивно взаємодіяти з представниками різних соціокультурних спільнот на засадах гуманізму, як на теренах України, так і на міжнародному рівні. Таке соціальне замовлення вимагає розгляду толерантності як одного із значущих аспектів формування професійної компетентності майбутнього вчителя та як умови гармонійного розвитку його особистості в соціумі.

Визнання важливості виховання толерантності студентів, зокрема майбутніх учителів початкової школи, актуалізує необхідність оптимізації означеного процесу, пошуку і впровадження у практику вищої школи ефективних засобів виховання толерантності.

Проблема толерантності як багатоаспектний і складний феномен стала предметом дослідження багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців. Суттєвий внесок у дослідження означеної проблеми зробили М. Бердяєв, М. Бахтін, П. Флоренський, І. Ільїн, В. Соловйов,

К. Ясперс, С. Франк, Ж.-П. Сартр, Дж. Дьюї, Дж. С. Мілль, Дж. Роулз та інші.

На сучасному етапі різні аспекти толерантності досліджують Ш. Амонашвілі, В. Золотухін, О. Асмолов, І. Зязюн, О. Савченко, Д. Леонтєва, І. Гріншпун, О. Клепцова, С. Бондирєва, Д. Колесов, Р. Валітова, О. Грива, О. Тодоровцева, О. Довгополова, С. Тер-Мінасова, Б. Гершунський, О. Швачко, Я. Довгополова, М. Уолцер, О. Хеффе, С. Мендус, Б. Рієрдон та інші.

Проте, незважаючи на досить вагомні результати дослідження вищезазначеної проблеми, питання виховання толерантності майбутніх учителів початкової школи у позааудиторній діяльності залишається, на нашу думку, недостатньо вивченим.

Нам видається, що засоби іноземної мови наділені значними потенціальними можливостями оптимізації процесу виховання толерантності майбутніх учителів початкової школи у позааудиторній діяльності, тобто, виховання ціннісного ставлення до людей, незалежно від національності, мови, релігії, культурної приналежності, соціального стану.

Розкриваючи проблему оптимізації процесу виховання толерантності у позааудиторній діяльності, необхідно перш за все з'ясувати, що ж ми вкладаємо у саме поняття «оптимізація процесу виховання». В «Українському педагогічному словнику» ми знаходимо таке тлумачення: «оптимізація процесу виховання – забезпечення цілісного циклу виховного процесу, що включає діагностування рівня вихованості учня й формулювання мети, планування та організацію діяльності, контроль і регулювання діяльності й відносин, аналіз виховних результатів» [1, с. 239].

Отже, оптимізація процесу виховання – це вибір оптимального варіанта процесу виховання в конкретній педагогічній ситуації. При цьому, одними із важливих складових оптимізації процесу виховання толерантності є, на наш погляд, вибір доцільного поєднання форм роботи тих, хто навчається, підбір ефективних методів виховання, їх раціональне поєднання та методично дозоване застосування.

Для успішної реалізації завдань із виховання толерантності студентів Педагогічного інституту Київського університету імені Бориса Грінченка ми застосовуємо широкий спектр інноваційних форм організації їх іншомовної діяльності в позааудиторний час. Такі форми роботи, як «відкритий мікрофон», «телеміст», «засідання прес-клубу», «круглий стіл», «аукціон нових ідей», «референдум»,

«дебати», «засідання суду», де на обговорення ставляться питання прояву ворожості та нетерпимості, соціальної нерівності, злочинності серед неповнолітніх, мораторію на смертну кару, расових й етнічних конфліктів, релігійних війн, запровадження інклюзивної освіти в Україні, благодійної діяльності у сфері освіти в країнах третього світу та багато інших, допомагають викладачу розвивати у студентів практичні навички толерантної взаємодії, розвивати їхню комунікативну толерантність.

У процесі спілкування до студентів приходять розуміння, що думки інших людей, відмінні від їхніх, не завжди виявляються помилковими. Вони вчаться слухати та розуміти не лише себе, а й прислухатися до думок, поглядів і бажань інших людей, вчаться приймати їх такими, якими вони є, з усіма їх відмінностями, недоліками та перевагами, ставитися до них як до рівноцінних особистостей. І чим більше студенти дізнаються про інших людей у процесі такої взаємодії, тим повніше стає їхнє уявлення про самих себе [2, с. 115].

Варто також зазначити, що дієвими засобами формування міжкультурних комунікативних умінь студентської молоді та виховання їх у дусі толерантності та взаєморозуміння у процесі іншомовної діяльності в позааудиторний час є інтерактивні методи, як от ділові ігри, метод проектів, кейс-метод, метод «снігова куля», метод «дельфі», «мозковий штурм», «мозаїка», «культурні асимілятори», «культурні тренінги», «культурні капсули», «культурні дилеми», «культурні симуляції» тощо.

Кейс-метод – специфічний метод, за яким студентам пропонують дослідити ситуацію, що ґрунтується на реальних подіях, або на таких, що могли б насправді мати місце у тій чи тій сфері соціуму. Отже, ситуація містить практичну проблему, яка повинна бути вирішена студентами. При цьому, більшість непростих дилем, що пропонуються для дослідження, як от проблема переривання вагітності або питання правомірності та етичності евтаназії, не мають однозначних рішень. Інформація, що міститься в ситуації, може подаватися просто, у вигляді звичайної життєвої історії, що ілюструє морочливу проблему, яка вимагає рішення, або ж може бути ускладненою діаграмами, графіками та відповідними історичними довідковими матеріалами, наприклад проблема мігрантів або біженців зі сходу України в період неоголошеної війни. При цьому,

часто більш аніж одна дилема можуть бути представлені через одну і ту ж ситуацію.

Доречно додати, що опитування викладачів і студентів Гарвардської школи бізнесу доводить, що «історії, які являють собою проблемні ситуації, що, перш за все, зачіпають інтереси тих, хто навчається, і такі, що викликають у них емпатію до основних персонажів певної ситуації, що передбачає проникнення в переживання персонажів, бажання емоційно відгукнутися на чужі проблеми, якнайбільш актуалізують уже набуті студентами знання, дослідницькі та комунікативні навички та ті, що необхідно їм засвоїти при розв'язанні тієї чи тієї проблеми» [3, с. 1]. Тобто, вирішення будь-якої суперечливої ситуації, що пропонується студентам, вимагає від них індивідуального сприйняття проблеми, судження та відповідних дій.

Деякі дослідження та особисті спостереження підтверджують той факт, що кейс-метод є ефективним засобом більш повного залучення тих, хто навчається, зокрема майбутніх учителів початкової школи, більш повно до обговорення питань, пов'язаних із соціальними і глобальними проблемами сьогодення, а також питань міжкультурного характеру. Означений метод виховання допоможе розвинути навички креативного та творчого мислення студентів, що є запорукою успішного вирішення будь-якого суперечливого питання, навчить їх приймати непрості рішення, а також сприятиме формуванню їх толерантної свідомості та поведінки.

Отже, ми дійшли висновку, що виховання нової генерації конкурентоспроможних педагогічних кадрів, зокрема вчителів початкової школи, на ідеях взаєморозуміння, взаємоповаги, толерантності є однією з актуальних проблем вищої освіти України. Визнання важливості означеної проблеми актуалізує необхідність пошуку і впровадження у практику вищої школи ефективних засобів формування толерантної свідомості та поведінки тих, хто навчається. Засобами, що можуть значним чином оптимізувати процес виховання толерантності майбутніх учителів початкової школи, є такі інноваційні форми та методи організації їх іншомовної діяльності в позааудиторний час, як «телеміст», «засідання прес-клубу», «круглий стіл», «референдум», «дебати», «засідання суду», кейс-метод, метод «снігова куля», метод «дельфі», «мозковий штурм», «мозаїка», «культурні тренінги», «культурні дилеми» тощо.

Список використаних джерел:

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник / Гончаренко С. – Київ: Либідь, 1997. – 376 с.
2. Сінельник І.П. Виховання толерантності як складова процесу поліпшення якості вищої освіти. – Теоретичний та науково-методичний часопис «Вища освіта України» – Тематичний випуск «Європейська інтеграція вищої освіти України в контексті Болонського процесу», 2014, № 3 (додаток 1). – К.: ДП «НВЦ «Пріоритети». – 172 с.
3. Teaching with Case Studies. – Speaking of Teaching, Winter 1994, Vol. 5, № 2. – Accessed: http://web.stanford.edu/dept/CTL/Newsletter/case_studies.pdf

Сухорукова К.В., Пересунько К.О.

студенти,

Науковий керівник: Казанжи І.В.

кандидат педагогічних наук, доцент,

Миколаївський національний університет

імені В.О. Сухомлинського

СУТНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОГО ВИХОВАННЯ В ТЕОРІЇ ПЕДАГОГІКИ

Актуальність створення системи національного виховання в умовах творення української держави, оскільки вона визначається потребами суспільства в активізації духовно-творчого та інтелектуального потенціалу загальнолюдських цінностей, суперечливими процесами входження особистості в соціальне життя, необхідності забезпечення єдності в виховних впливах різних соціальних інститутів та самого корегування виховного процесу як такого.

Національне виховання – це виховання дітей на культурно-історичному досвіді рідного народу його традиціях, звичаях і обрядах, багатомістовій виховній традиції, духовності. Національне виховання є конкретно-історичним виявом загальнолюдського гуманістичного й демократичного виховання. Воно забезпечує етнізацію дітей як необхідну і невід’ємну складову їх соціалізації [2, с. 99].

Про народність у вихованні К. Д. Ушинський писав: «Виховання створене самим народом й засноване на народних починаннях, має